

# Його романс знає весь світ

Долго відміряла цій пересічній людині коротку життєву дорогу – лише тридцять шість років. Та вона залишила по собі довгу пам'ять, яка й досі живе в народі. Його ім'ям названі місто, вулиці в обласному центрі та кількох населених пунктах Полтавщини, а написаний ним 165 років тому романс "Очи черные" звучить по всьому світу – від Києва до Нью-Йорка. Мова йде про нашого славетного земляка, одного з творців нової української літератури Євгена Гребінку.

21 січня (2 лютого) 1812 року в сім'ї штаб-ротмістра Малоросійського козацького полку Павла Гребінки народився син Євген. "Малою батьківщиною" майбутнього поета став хутір Убіжище (тепер – село Мар'янівка Гребінківського району). Його батько був бойовим офіцером, учасником Вітчизняної війни та закордонних походів російської армії 1813-1814 років. Мав високий на ті часи соціальний статус дворянина і двадцять кріпаків. Та й освіту сину Євгену дав хорошу – віддавав на навчання до Ніжинської гімназії вищих наук, яка в той час була одним із найкращих навчальних закладів країни. Закінчивши гімназію, Гребінка кілька місяців прослужив у резервному ескадроні 3-го Малоросійського козацького полку, який базувався у Переяславі. Та військова служба не приваблювала талано-

витого юнака. Тому в грудні 1831 року він виходить у відставку й оселяється у батьківському маєтку, де вивчає український фольклор, перекладає українською мовою пушкінську "Полтаву".

3 грудня 1833 року жив у Петербурзі, де служив чиновником комісії духовних училищ Міністерства народної освіти, поєднуючи з 1835 року службу з викладанням російської словесності в Дворянському полку. А потім повністю перейшов на педагогічну роботу, переважно у військових навчальних закладах.

Проживаючи у столиці Росії, Є. Гребінка знаходився у вирі літературного життя і відіграв значну роль у згуртуванні численної української громади, зокрема заприятелював із Т. Шевченком, брав активну участь у викупі поета з кріпацтва та виданні "Кобзаря". У 1841 р. Гребінка випускає упорядкований ним альманах, що складався з творів І. Котляревського, Г. Квітки-Основ'яненка, Т. Шевченка, Л. Боровиковського, П. Куліша, а також самого упорядника. Він підтримував тісні стосунки і з такими яскравими представниками російської літератури, як О. Пушкін, І. Крилов, І. Тургенев, дружив і допомагав В. Далю, автору "Толкового словаря великорусского языка".

Славу Є. Гребінці принесли байки. Наслідуючи кращі літературні й фольклорні традиції, він у

них відображає протест передової інтелігенції проти несправедливості соціального устрою, висміює вади кріпосницького суспільства, свавілля чиновників, хабарництво суддів ("Ведмежий суд", "Рибалка", "Віл", "Ячмінь" та ін.).

Романтична поезія Гребінки пройнята любов'ю до України, захопленням її героїчною історією. Серед циклу поетизованих народних переказів про минуле рідного краю виділяється романтична поема "Богдан" (1843) – один із найкращих тогочасних творів про Б. Хмельницького.

Через усе своє коротке життя Є. Гребінка проніс любов до рідної Полтавщини. "Тіло моє... в столиці, а душа далеко – в рідному степу, під солом'яною покрівлею маленького будиночка", – писав він батькам. Він чимало зробив для своїх земляків. Зокрема, завдяки його турботам у Лубнах було відкрите парафіяльне училище.

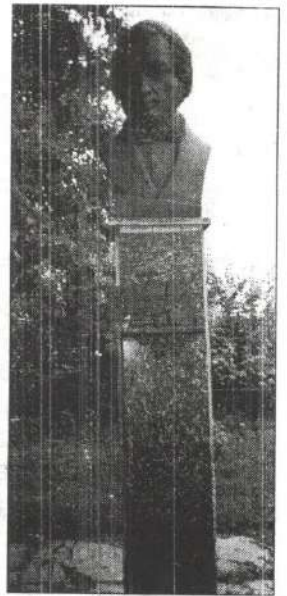
У 1843 р. Є. Гребінка разом із Т. Шевченком побував у селі Рудці, маєтку поміщика Ростенберга. У поміщика росла юна внучка Марія, красу і чарівність якої не міг не помітити поет. Так з'явилися ліричні рядки:

*Очи черные, очи страстные,  
Очи жгучие и прекрасные!  
Как люблю я вас!  
Как боюсь я вас!  
Знать, увидел вас  
Я в недобрый час...*

Романс миттєво облетів усі світські салони, а потім став улюбленим у народі. Популярними піснями на слова Є. Гребінки стали також "Помню я еще молодухой была", "Украинская мелодия" ("Ні, мамо, не можна не любя любити").

Помер Є.П. Гребінка 3 (15) грудня 1848 року в Петербурзі. За його заповітом тіло було перевезено в Україну і поховано на рідному кладовищі на хуторі Убіжищі. У 1901 році на могилі був установлений чавунний пам'ятник у вигляді ажурного хреста на кам'яному постаменті. Того ж року залізничну станцію Петрівку, яка знаходилася за 14 км від Убіжища (Мар'янівки), назвали іменем поета. Зараз Гребінка – це місто районного підпорядкування. Щодо пам'ятника на могилі Є. Гребінки, то під час Громадянської війни він був пошкоджений артилерійським снарядом. Тільки в 1962 році хрест замінили на бюст, виготовлений місцевими майстрами.

1987 року в країні широко відзначався 175-річний ювілей Є. Гребінки. До пам'ятної дати на могилі поета встановили новий пам'ятник. Він являє собою погруддя видатного земляка з оргскла (1,0x0,4 м), що спирається на прямокутний постамент із полірованого граніту видовженої форми (2,0x0,4x0,2 м). На постаменті закріплена невелика компо-



зиції з оргскла: на фоні розкритої книги та гусячого пера – напис "Євген Павлович Гребінка. 1812-1848". Того ж року в місті Гребінці в парку по вулиці Жовтневій установили другий пам'ятник Є.П. Гребінці у вигляді бронзового бюсту (1,34x1,2 м) на гранітному постаменті (3,2x0,8x0,75 м). У правій верхній частині постаменту вмонтована бронзова табличка з пам'ятним написом "Євген Гребінка". Автори обох пам'ятників – скульптор Ю.М. Гирич та архітектор О.Ф. Охріменко.

*Олександр Єрмак*